

Oud-Testamentische woorden (1): Hond – ‘kelev’

Lezing

Toen sprak Jahwe tot Mozes: `Nog een plaag zal Ik over Farao en Egypte laten komen. Daarna zal hij u laten vertrekken. Als hij u tenslotte laat gaan zal hij u zelfs met geweld van hier weggagen. Dring er bij het volk op aan dat iedere man van zijn buurman en iedere vrouw van haar buurvrouw gouden en zilveren sieraden vraagt.' Want Jahwe had de Egyptenaren gunstig gestemd tegenover het volk. Ook Mozes zelf stond in Egypte hoog in aanzien bij de hovelingen van Farao en bij zijn onderdanen. En Mozes zei: `Zo spreekt Jahwe: Tegen middernacht zal Ik rondgaan door Egypte. Iedere eerstgeborene in Egypte zal sterven, van de eerstgeborene van Farao, die hem op de troon zal opvolgen, tot de eerstgeborene van de slavin die de handmolen draait; ook al de eerstgeborenen van het vee. Dan zal er in heel Egypte luid gejammer opgaan, zo luid als er nog nooit is geweest en nooit meer zal zijn. Maar bij de Israëlieten zal zelfs geen hond zijn tong durven roeren tegen mens of dier. Zo zult gij weten dat Jahwe onderscheid maakt tussen Egypte en Israël. Dan zullen al uw hovelingen naar mij toekomen, zich voor mij neerbuigen en vragen: Vertrek toch, u en het volk dat u achterna loopt. En nu ga ik!' Ziedend van woede ging hij bij Farao weg.

Exodus 11,1-8

Toespraak

Il n'y a de véritable rencontre qu'à la frontière des êtres : c'est là que chacun s'accomplit en découvrant que l'autre l'interpelle d'ailleurs, d'un autre lieu de la parole. La différence de l'autre s'impose comme appel à l'enrichissement et à l'ouverture. »

(Marc-Alain Ouaknin, *Mystères de la Kabbale*, Paris, éditions Assouline, 2008, p.211.)

We hebben er als kind allemaal wel ééntje gehad. En hun namen zijn vaak herkenbaar: Loeki, Snoepie, Bobby, Max, Tarzan,...

Als bijbelverhalen onze manier van kijken naar de schepping veranderen, dan stellen we ons vandaag de vraag hoe verhalen over dieren onze manier van kijken naar mensen kan veranderen ?

In de schepping worden ze geschapen op de 6 de dag.

Tussen de sterren en die andere dieren die wij zijn. Tussen 'wat in de sterren geschreven staat' en tussen 'de mens die zijn eigen lot in handen kan nemen'.

Tussen wat een vast en voorspelbaar systeem is (horoscoop) en tussen de mens die kan kiezen tussen goed en kwaad, die in staat is zich boven de natuurwet te plaatsen.

Desastre: je neerleggen bij wat in de sterren geschreven staat.

BE'EMA is het Hebreeuwse woord voor dier.

We horen er het woordje MA in wat vraag betekent.

In het dier horen we de mogelijkheid om vragen te stellen.

En een vraag laat toe te evolueren, te veranderen

je niet zomaar neer te leggen bij wat vast en voorspelbaar lijkt te zijn.

Men had in het scheppingsverhaal trouwens kunnen schrijven: God schiep de dieren. Gewoon in het algemeen. Maar dat staat er niet.

Er worden soorten genoemd waardoor men meteen toont dat de wereld complex is.

En complexiteit zorgt er op haar beurt voor dat we niet in automatisme of simplisme vervallen.

Op veel scharniermomenten komen dieren voor in de Bijbel.

De slang in de tuin van Eden – de ezel van Bileam – de zoo van Noach – en de hond op een bijzonder moment in de geschiedenis van Israël: bij de uittocht uit Egypte

Het Hebreeuwse woord voor hond is KELEV

In de tekst staat dat de Israëlieten om middernacht gaan vertrekken en dat in de chaos en het verdriet bij het sterven van de eerstgeborenen in Egypte, er geen hond zal blaffen, omdat God een onderscheid maakt tussen Egypte en Israël.

De hond als een soort intermédiaire, een beeld om de overgang aan te geven van een gesloten systeem naar bevrijding, van de slavernij van Egypte naar de vrijheid van het Beloofde Land.

Er zal geen hond blaffen. Waarom blaffen ze niet?

Omdat God verschil maakt tussen Israël en Egypte
(let wel er staat niet tussen Israëli's en Egyptenaren)

Het dier brengt complexiteit binnen en nodigt ons uit om kritisch te zijn in die complexiteit.

De hond kan onderscheid maken, niet tussen mensen, maar tussen contexten, die van Egypte en Israël. Een onderscheid tussen context van onderdrukking en bevrijding.

De hond nodigt ons uit om na te denken over grenzen en dat te doen vanuit de complexiteit en niet vanuit simpele en holle begrippen.

De hond nodigt ons uit om altijd in een context te denken, standpunten nooit verabsoluteren.

Het gaat niet over wie is goed of wie is slecht, het gaat over situaties, relaties, tijdsgewrichten...

In voorbereiding van deze getuigenis heb ik een klein boekje opnieuw gelezen van Paul Scheffer met als titel 'De vrijheid van de grens'.

Hij houdt er een pleidooi voor grenzen. Een grens is voor een samenleving wat de huid is voor een mens. Hij vraagt zich af hoeveel grenzen een open samenleving nodig heeft om echt open te kunnen zijn. Hij legt uit dat we terug het onderscheid moeten leren tussen muren en grenzen.

Bij muren verbied je het menselijk verkeer. Bij grenzen gaat het om het regelen van dat verkeer.

Maar in gesprekken lopen die betekenissen continue dooreen.

En bovendien zodra je over het belang van grenzen durft spreken word je als rechts of nationalistisch bestempeld. In debatten wordt zo vaak simplistisch gediscussieerd en is er weinig tijd voor nuance en complexiteit, want de uitzending is beperkt, de verkiezingen komen dichterbij en mensen zouden wel eens onverschillig kunnen weg zappen.

Maar als mensen geen woorden meer hebben om grenzen vorm te geven, dan komt vroeger of later het moment dat mensen met een autoritaire inslag wel die grenzen gaan trekken.

Hij houdt een pleidooi voor ontmoeting over grenzen heen, voor uitwisseling, maar durft ook zeggen dat diversiteit zonder een waardenkader geen inhoud heeft. Dat bijdragen van culturen verdedigd moeten worden naar de mate waarin ze kennis vergroten en de vrijheid dienen. Maar dat extremisme, doodstraf, kindhuwelijken, weduwenverbranding en slavernij niet het verdedigen waard zijn.

De hond weigert blind partij te kiezen, maakt het onderscheid niet op vaste principes, maar blijft voor ogen houden wat menselijk is

Levinas vertelt hoe in het concentratiekamp plots een zwerfhond opduikt, die wekenlang vrolijk tussen de gevangenen loopt en hen kwispelend staat op te wachten als ze terugkeren van een dag hard werken. In een omgeving waar ze door hun onderdrukkers tot niets werden herleid gaf een hond hen hun menselijke waardigheid terug. Ze noemden hem Bobby. Tot de bewakers hem na een paar weken neerschoten.

Een grens is geen muur, is geen grens die een andere cultuur tegenhoudt !
Want de honden die niet blaffen opdat Israël kan vertrekken zijn Egyptische honden.

Wat vertellen die verhalen ons? Dat honden op die cruciale momenten niet blaffen, maar zwijgen.
De hond is gelinkt met stilte

Vraag is: wat is de betekenis van de stilte waar de honden drager van zijn ?

Laten we een paar jaar verder gaan kijken in het verhaal van de Uittocht.
In Numeri 13,1-20, net voor men het Beloofde land wil binnengaan, aarzelt het volk. Men wil geen geloofsrisico lopen. Mozes geeft toe en zendt twaalf verkenners uit waaronder Jozua en Kaleb, zoon van Jefoné. Als ze terugkeren is iedereen enthousiast: een land van melk en honing, maar er wonen sterke mensen en hun steden zijn ommuurd, het is er gevaarlijk we hebben reuzen en monsters gezien...En ze verkopen nog meer *fake news* en het volk geraakt ontmoedigd, gelooft er niet meer in en zegt, waren we maar in Egypte gebleven. De 10 hebben hun gif gespuwd en hun volk van hun geloof en vertrouwen beroofd. De negatieve kanten opgeblazen en mythische proporties laten aannemen, alles in een poging om hun eigen angst en ongelooft te rechtvaardigen.

Maar dan is er Kaleb.

Hij en Jozua zagen dezelfde reuzen, maar zagen ook nog iets anders, ze zagen een weg en vertrouwden op een belofte. Kaleb was de doortocht door de rode zee niet vergeten, de wolk en vuurkolom en hoe god elke woestijndag voor zijn volk had gezorgd.

Kaleb is tegelijkertijd een hebreeuwse voornaam, maar met de dezelfde wortels als Kelev onze hond. Je kan dus lezen Kaleb, hond zoon van hond (in hiërogliefen).

Kaleb zal mogelijk maken dat men de overgang maakt tussen woestijn en Kanāan.

Kaleb is geen Israëliet, maar een Kenniziet...

Kaleb is de drager van twee talen, van twee culturen. Hij is drager van de vrijheid door die 2 culturen.

Er staat: Toen stilde Kaleb het volk, hij legde hen het zwijgen op ...

Er zijn reuzen, maar ze hebben geen beschermende schaduw, we kunnen die aan. Zie psalm 84,12

Wat is de betekenis van de stilte van de hond ?

> de hond zwijgen op cruciale momenten. Ze brengen stilte binnen.
Niet zomaar stilte, maar doen zwijgen opdat er echt geluisterd wordt.

> dieren komen in de schepping tussen de sterren en de mensen.
Ze brengen de complexiteit binnen tegenover het veralgemenen en het simplisme.

> de hond maakt onderscheid niet tussen mensen maar bewaakt de waarde en de betekenis van grenzen.

> en Kaleb legt ook het zwijgen op aan wie ontmoedigt en blijft vertrouwen op de belofte.

En nu het toch over belofte gaat en over vrijheid van grenzen. Heb ik nog de tijd om te eindigen met het gedicht dat Maud Vanhauwaert, als stadsdichteres maakte en dat vanaf nu op alle trouwboekjes zal staan?

wij. hier. nu. ja

en ach, misschien zullen er ooit bergen rijzen
valleien splijten tussen ons in, zullen wij
met rookpluimen moeten seinen: weet je nog

daar. toen. wij. toch

maar zolang we niet vergeten dat er een moment
was in ons leven waarop we dachten
dit en voor eeuwig, dit heden is een eden

vinden wij ons wel weer in elkaar
en zal ik denken aan wat je ooit onbewaakt
tegen mij zei, je had het in oude psalmen gelezen

aan u gebonden ben ik vrij

Maud Vanhauwaert

(c) stadsgedicht Antwerpen 2019

Sofie Verscheure
De Lier, 10 februari 2019